

או מוות!

הם שגרמו להדחת השולטן. אל-גלאווי דרש מן הצרפתים לסלק את בן-יוסף; ובעוד הם מעיינים בדרישתו. אסף את הרובאים הברברים שלו, רמז שהוא מסוגל לעשות את אשר לא תעשה צרפת. הקריירה של בן-יוסף נסתיימה.

כאשר החלו לצרפתים לחשוב על ממלא מקום בשלטון המודח, היה כבר אל-גלאווי מוכן. בחירו: מולאי בן עראפה, הדתי והמכובד, תושב פס, שהיה נתון להשפעתו.

למן הרגע הראשון לשלטון גילה בן-עראפה מידת-מה של ליברליות. בראש ר' ראשונה ביטל הוא את הטכס הפיאודאלי, המחייב את בני העם לתת מתנות לשולטן. בן-עראפה נבדל מבן-יוסף אפילו בדברים קטנים כגון השמירה על מנהג נשיקת סנדל-השליט על ידי הקאדים והפאשות. הוא מצא מנהג זה למויזון ונתעב, ציווה לבטלו: אולם החשוב מכל: השולטן החושב הסכים לחתום על כל הצעה צרפתית.

כיום הפך גל הטרור של הלאומנים את בן-עראפה לאדם זקן, שבור ורצוף. רצייתו רק לעזור לבני-עמי, העיר לאחרונה במ"ר יריות.

הצרפתים נכוכו

לא פחות מבן-עראפה נכוכו גם הצרפתים עצמם. בפאריס הכריז המיניסטר לעניני מ"ר רוקו ותוניס, כריסטיאן פושה: "לא חשבנו כלל להחליף את השולטן. באוגוסט 1953 נאמר לנו: הגלו את בן-יוסף, והכל יסתדר. באוגוסט השנה נאמר לנו: החזירו את בן-יוסף, והכל יסתדר.

אבל פושה ידע היטב כי ההסכמה להחזיר את בן-יוסף עלולה רק להחמיר את המצב, הגרוע גם בלא-הכי. ארבעה מיליוני מר"

הפגנת סטודנטים דרמינית בפס, הכל, או לא כלום

אפשר שהשקט נגרם על ידי חרבותיהם החדות של הלוחמים הברברים, שריחפו מעל לראשי המורדים הלאומנים. אבל עוד יותר מתקף על הדעת שהוא נגרם על ידי הדרים קה שערכו הצרפתים בפורט-ליטאי, בעקבות הרצחם של שבעה אירופים בידי הלאומנים המקומיים.

הסריקה שנערכה ביוזמתו של ז'אן חו"סון, המושל האזרחי של פורט-ליטאי, על-תה באכזריותה על כל מבצעי הבריטים בארץ ישראל, תוארה בפרוטרוט על ידי פרנץ וויט, כתבו של השבועון האמריקאי טיים: יחידות של לגיון-הזרים, סנגאליים וברברים, שנמסכו בטנקים הקיפו את רובע הילידים, גררו 20 אלף גברים החוצה, הכו את הנשים המצוחחות בקתורים רובים.

"כל עציר הועבר דרך שורה של שנים עשר שוטרים מקומיים", הבריק וויט, "ר-אתי קולונל של המשטרה מעלה חיוך על פניו והולם בכרסו של ערבי. הערבי נפל, והקולונל בעט בו. הוא ניסה לקום, ושוטר שני הנחית מכת אלה על לסתו. הוא ניסה לקום שנית — ושוטר אחר חבט בראשו בקתאקדח".

המהלומות בהן כובדו העצורים היו רק ההתחלה. במשך היום מויינו אלפי הגברים לשתי קבוצות, ולעת ערב הועברו שתי אלפי החשודים בביוצע הרציחות לבתי-הכלא בסביבה. כאשר פרצו הנשים הנוצמות מתוך הבתים, ניסו להתנגד להעברתן, נצטוו תחילים לירות באוויר. הם ירו קצת נמוך יותר.

בסיום הסריקה קם הפאשא המקומי ונישא נאום נמלץ לפני בני-עירו: "עליכם לחזור לחיי שלום. אם לא תעשו זאת, יחזור מחר כל אשר אירע היום — אלא שבמעם הבאה יהיה המצב גרוע יותר..." מ"סוסי סילון יצולו מלמעלה ויירו בכם." כי סיוע לדבריו, הופיעה באותו רגע להקת מסוסי-סילון ועברה מעל לראשי-הנאספים.

המשימה בוצעה. הטנקים ויחידות הצבא חזרו למחנותיהם, לקול תשואות התושבים האירופיים. המושל הצרפתי של מארוקו פירסם הודעה צנועה: פעולת סריקה שיגרתית נערכה בפורט-ליטאי. עשרים ערבים מתו בעת הפעולה.

קאים — ברובם ברברים — יושבים בפני מיוותה הפורה של הארץ. האלמות, אשר סחפה את הערים הראשיות של מרוקו, לא פגעה כלל בשטחים הכפריים, שנשארו של-וים לחלוטין.

אולם השלוה היתה רק אחיזת-עיניים. ה"כל ידעו כי ברגע בו תעשה צרפת צעד נגד ה, תיתן יד חופשית לאיטיקלאל, או תס"כים לנהל משא-ומתן עם בן-יוסף, יאחזו שבטי-הברברים בנשק. לזאת נתכוון פושה באמרו כי מרוקו אינה דומה לתוניס. כי בה בשעה שאוכלוסיית תוניס, המורכבת ממורים, מאוחדת מאחורי הביי שלה בדרישה לעצמאות, נקרעת מרוקו זה דורות רבים ב"מלחמת-אזרחים בין המורים לברברים.

כל חיתור צרפתי לדרישות המורים עלול ללחום מלחמת-דמים. אל-גלאווי אף סילק כל ספקות בקשר לכך, לפני שבועות מספר, כי אשר אמר לעתונאים: "רבותי, השעה מאו"חרת. עלי להצהיר בתוקף כי מוטב לי להל"חם עד הסוף, מאשר להניח לבן-יוסף לח"זור כשולטן-מרוקו. אם אין צרפת מסוגלת להחזיק בארץ זו אעשה זאת בכוחות עצמי!"

נסיין-העבר לא הותיר כל ספק כי הלו"חמים הברברים יתמכו באל-גלאווי במלוא להבי חרבותיהם.

מכתב סאל-גלאווי

כ-5 לאוגוסט, למחרת המהומות בפס, ישב לאקוסט ליד שולחן-עבודתו. לפניו היה מו"נח מכתב אישי מאל-גלאווי. מנהיגי-הברברים הנרגזו הביעו את "הפתעותו" על התמוננים, שבויימו על ידי מיעוט מבוסס של יושבי-המדינה.

"הנאמנות מכריחה אותי להזהיר מפני הסכנה, המאיימת על עתידן של צרפת ומ"

רוקו גם יחד," כתב המנהיג הוקן (72) בסיום מכתבו.

לאקוסט עיין בפסקה אחרונה זאת פעמים מספר. אחר הרים את שפופרת-הטלפון, התקשר עם פאריס, מסר את תוכן-המכתב ל-פושה.

עתה עמדה בפני צרפת אפשרות קודרת נוספת: הירגיש אל-גלאווי בחולשתם של הצרפתים, נוכח הטרור המאורגן, ויקח את היוזמה לידו בשם ה"נאמנות"? היגייס ה"מנהיג את שבטי-הברברים שלו לפעולת"תגמול נגד תומכי-בן-יוסף?

פקידים צרפתים שלחו מבטים מודאגים לעבר הארמון המלכותי של ראבאת, בו חנו 10 אלפים מבחירי הלוחמים הברבריים. מילה אחת מפיו של אל-גלאווי היתה עלולה ל"שגר לוחמים אלה על פני הארץ, בשאגת קרב, תוך נכונות מלאה לשסף לגורים את כל העומד בדרכם.

השליט הפיאודאלי הוקן השתלט על ה"מצב, זו הפעם השנייה בשנים-עשר החודשים האחרונים. הוא ואלפי פרשיו החמושים יוכ"לו להכתוב למורים את רצונו — או את רצונו של צרפת — אפילו במחיר של מלח"מת-אזרחים עקובה מדם.

סיכוי זה לא הפחיד את אל-גלאווי. הוא שפך דם ערבי כבר לפני כן. הוא היה מוכן להוסיף ולשפוך אותו בכל עת ובכל שעה. היו רק מעטים שחשבו כי צרפת תהסס ל"תת את האות לפעולה — אם אמנם תהיה זו הדרך היחידה למחיצת-הלאומנים. בש"ביל הלאומנים עצמם תהיה זו ראשיתו של סיבוב אחרון — סיבוב לחיים, או למוות.

סריקה שנרתית

יום העשירי לאוגוסט — יום עיד אל-כביר — אשר הכל חששו כי יהפוך ליום עקוב מדם, בא וחלף ללא כל מאורעות מיוחדים. השולטן הנוכחי, סידי מוחמד בן מולאי עראפה, התעצבן, חשש לחייו, ביכר לשחוט את כבש הקורבן במסגדו הפרטי, בחסותם של אלפי ברברים מוויינים, שנועקו לראבאת. אולם השקט היה כמעט מוחלט. גם השביתה הכללית, שנקבעה ל-20 לאוגוסט, יום גירושיו של בן-יוסף, עברה ללא מהומות.

תמונת בני-יוסף בהפגנה, הוא, או אף אחד לא